

Forandring i legemidlers farmakokinetikk og -dynamikk ved sykdom

- **Mage-tarmsykdommer**
- **Lever sykdom**
- **Nedsatt nyrefunksjon**
- **Andre**

1

Mage-tarmsykdommer

Funksjon/parameter	Mekanisme
Absorpsjon	Motilitetsforandringer Endring av pH Reduksjon i mucosaoverflaten Galle-pankreas-sekresjon Blodgjennomstrømning Bakterieflora
Førstepassasje-effekten	Endring i mucosa-metabolismen Sekundær leverpåvirkning Endring i porta-flow
Distribusjonsvolum (Vd)	Bindingsproteiner i plasma
Farmakodynamikk ("reseptorfunksjon")	Syre-base-elektrolyttforstyrrelser
Eliminasjon	Lite kjent

2

Lever sykdom

- **Nedsatt legemiddelmetabolisme**
- **Redusert proteinsyntese (hypoproteinemi)**
- **Redusert syntese av koagulasjonsfaktorer**
- **Ødem/væskeoverskudd**
- **Hepatisk encefalopati**

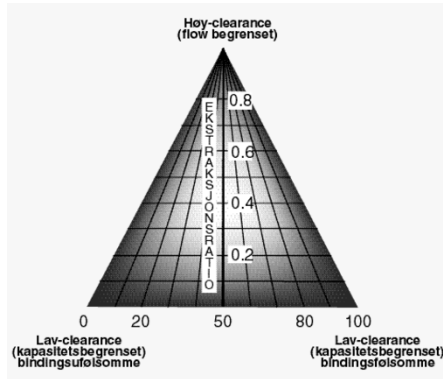
3

Lever sykdom

- **Påvirkning av leverparenkym og/el. leversirkulasjon**
- **Lever har stor reservekapasitet**
- **Betydning ved medikamenter med overveiende hepatisk eliminasjon**
- **Forsterket terapierespons eller bivirkninger**
- **Farmakodynamiske endringer**
  - Legemidler med virkning på CNS
    - Hypnotika, sedativa, opioider, psykofarmaka
- **Farmakokinetiske endringer**

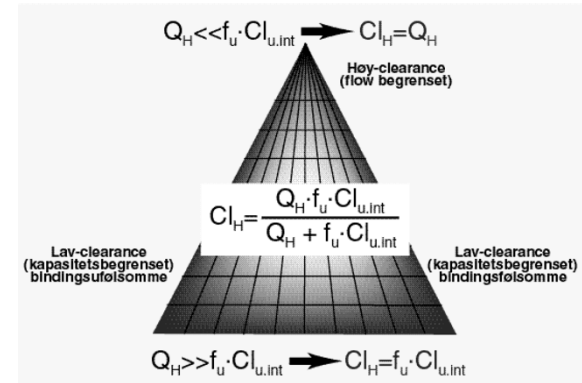
4

Farmakokinetisk klassifikasjon etter hepatisk ekstraksjonsratio og proteinbinding

5

Farmakokinetikk ved høy- og lav clearance legemidler

6

Inndeling av legemidler etter ekstraksjonsratio og proteinbinding

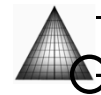

Høy clearance, flow begrenset

Legemiddel	Hepatisk ekstraksjonsratio	Binding (%)
Dextropropoxyfen	0.95	78
Pentazocin	0.9	60-70
Labetalol	0.7	50
Lidocain	0.7	45-80
Propanolol	0.64	93
Petidin	0.5	65-75
Nortriptylin	0.5	93
Morfin	0.5-0.75	35

7

Inndeling av legemidler etter ekstraksjonsratio og proteinbinding

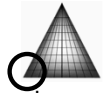

Lav clearance, bindingsfølsomme

Legemiddel	Hepatisk ekstraksjonsratio	Binding (%)
Fenytoin	0.03	90
Diazepam	0.03	98
Tolbutamid	0.02	95
Warfarin	0.003	99
Klorpromazin	0.22	98
Clindamycin	0.23	93
Kinidin	0.27	82-90
Digitoxin	0.005	97

8

Inndeling av legemidler etter ekstraksjonsratio og proteinbinding

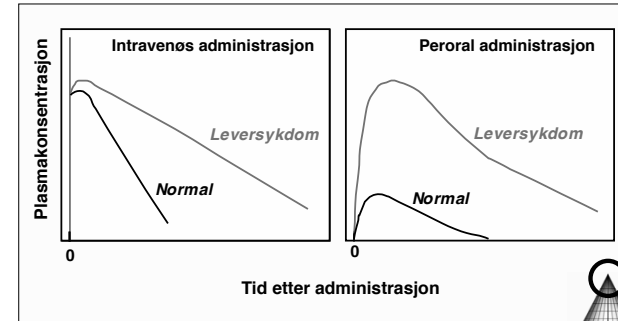

Lav clearance, bindings-ufølsomme

Legemiddel	Hepatisk ekstraksjonsratio	Binding (%)
Teofyllin	0.09	50-60
Tiopenton	0.28	60-90
Kloramfenikol	0.28	60-80
Paracetamol	0.43	<5

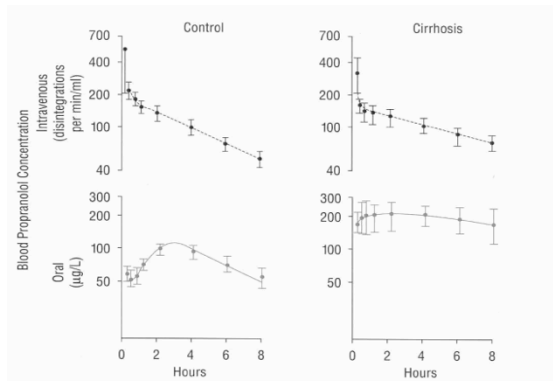
9

Plasmakonsentrasjonskurver for høy-clearance legemidler ved leversykdom

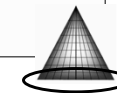
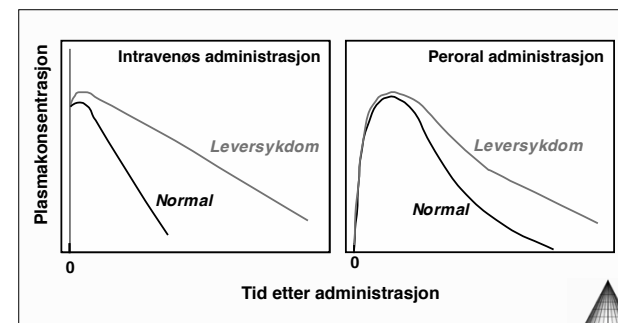
10

Oral biotilgjengelighet er markert økt ved kirrose

11

Plasmakonsentrasjonskurver for lav-clearance legemidler ved leversykdom

12

Legemiddelbehandling

ved leversykdom:

Se tabell i legemiddel-
håndboken

Tabell 1. Legemiddelbehandling ved alvorlig nyresykdom

Opplysninger om legemidler skal utværes nøye, spesielt for medisin med alvorlig nefrotoksicitet. Utvalget av de legemiddelene som er aktuelle (LD₅₀ = 50 mg/kg kroppsvekt, LD₅₀ = 50 mg/kg kroppsvekt) er basert på data fra kliniske studier. LD₅₀ er uttrykt i mg/kg kroppsvekt (mg/kg kroppsvekt).

Legemiddel	LD ₅₀ (mg/kg)	LD ₅₀ (mg/kg)	Kommentarer/effekter
Chlorid	10-20 (20-47)	10-20 (1,0-2,0)	Diuretika og saltveidende legemidler. LD ₅₀ er ikke kjent, gjelder for alle.
Cyklofosfamid	Ca. 100, vedligende doser	Ca. 17 (ca. 7,5)	Diuretika (25-50%). Nefrotoksisk, irritasjon, leukopeni, blodmangel, nekrotiserende enterokolitt.
Diazepam	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Digoxin	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Diltiazem	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Doxycyklin	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Erytromycin	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Fenytoin	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Furosemid	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Haloperidol	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Insulin	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Lidokain*	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Morfin	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Nitroglyserin	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Propofol**	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Rifampisin	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).
Vancomycin*	Ca. 100 (100-100)	Ca. 100 (100-100)	Ca. 10% dosekorrigering. Forrige og alvorlig berøringstid kan korrigeres (20% av dosen/2 dager).

* Ofte er data i 2. kolumnen for lavere doser enn i 1. kolumnen. LD₅₀ er ikke kjent for disse medisinene, som vanlig er de fleste medisinene. LD₅₀ er uttrykt i mg/kg kroppsvekt (mg/kg kroppsvekt).
** Kan være giftig ved høye doser. LD₅₀ er ikke kjent for disse medisinene, som vanlig er de fleste medisinene. LD₅₀ er uttrykt i mg/kg kroppsvekt (mg/kg kroppsvekt).

13

Nedsatt nyrefunksjon

- Farmakokinetikk
- Legemidler som påvirker / forverrer nyrefunksjonen
- Legemidler som forverrer uremisymptomer
- Behandlingsstrategi ved nyresvikt

14

Farmakokinetikk ved nedsatt nyrefunksjon

- Absorpsjon
  - Kan være nedsatt
- Distribusjonsforandring
  - Akkumulering av endogene, sure metabolitter som fortrenger legemidler fra bindingssteder
  - Hypo-albuminemi
  - Viktig ved tolkning av TDM data for fenytoin
  - Redusert vevsbinding: redusert Vd for digoxin
  - Økt permeabilitet av blod-hjernebarrieren (cimetidin)
- Metabolisme
  - Redusert for noen legemidler (acyclolovir, metoklopramid)
- Renal utskillelse

15

Plasma proteinbinding av noen legemidler ved nyresvikt

Legemiddel	Plasma proteinbinding og nyresvikt	
	Binding (%)	
	Normalt	Uremi
Syrer		
Cloxacillin	95	80
Fenytoin	87	72
Salisylater	97	84
Valproat	92	77
Warfarin	99	98
Baser		
Klorpromazin	98	98
Desipramin	90	88
Diazepam	98	92
Propranolol	89	89
Kinidin	85-97	77-97

16

Renal utskillelse av legemidler: Noen formler

- Kreatinin-clearance (CL_{Cr}) er et bedre mål for GFR enn serum kreatinin:

$$CL_{Cr} \text{ (ml/min)} = \frac{(140\text{-alder (år)}) \times \text{vekt (kg)}}{0.8 \times Cr_s \text{ (}\mu\text{M)}}$$

- Renal clearance av et legemiddel (CL_{RF}) er proporsjonal med den ubundne fraksjon (f_u) og GFR:

$$CL_{RF} = GFR \times f_u$$

- For noen legemidler vil tubulær sekresjon og/el. tilbakediffusjon påvirke CL :

$$CL_R = GFR \times f_u + \text{tubular sekresjon} - \text{tilbakediffusjon}$$

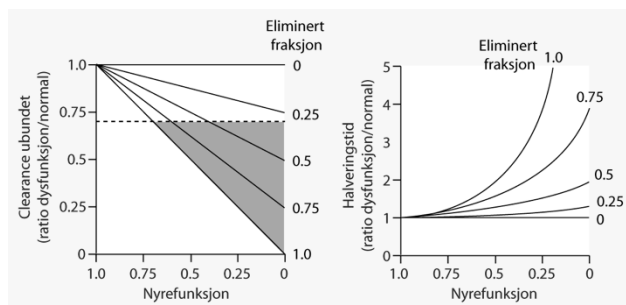
17

Renal utskillelse av legemidler

- Gjelder hydrofile legemidler (og aktive metabolitter) som utskilles uforandret i urinen
- Redusert nyrefunksjon påvirker CL_T avhengig av forholdet $CL_R : CL_H$
- Eksempler:
  - Digoxin
  - Aminoglykosider
  - En rekke antibakterielle midler: penicilliner, nitrofurantoin, tetracykliner (ikke doxycyklin)
  - Morfin-6-glukuronid

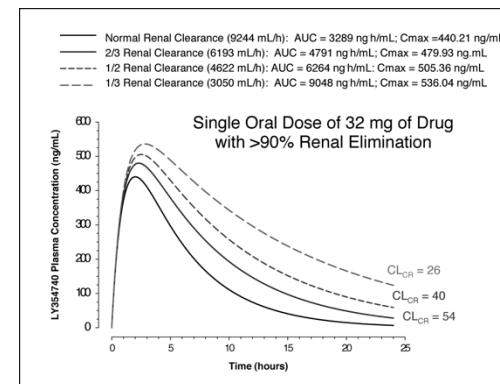
18

Fall i clearance (CL_u) og tilsvarende økning i halveringstid ved nedsatt nyrefunksjon

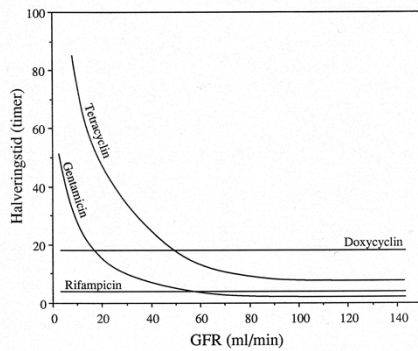
19

Simulert tidskurve ved nedsatt nyrefunksjon

20

For noen, men ikke alle, antibiotika er halveringstiden relatert til GFR

Legemidler som kan foreverre nyrefunksjonen

- NSAIDs (i mindre grad Sulindak) pga hemmet syntese av vasodilaterende prostaglandiner
- ACE-hemmere (spesielt ved stenose i a. renalis) ved å redusere nyreblodstrøm og filtrasjonstrykk
- Aminoglykosider kan gi tubulær skade
- Litium er nefrotoksisk ved lett overdosering

Doseringsregler ved redusert nyrefunksjon

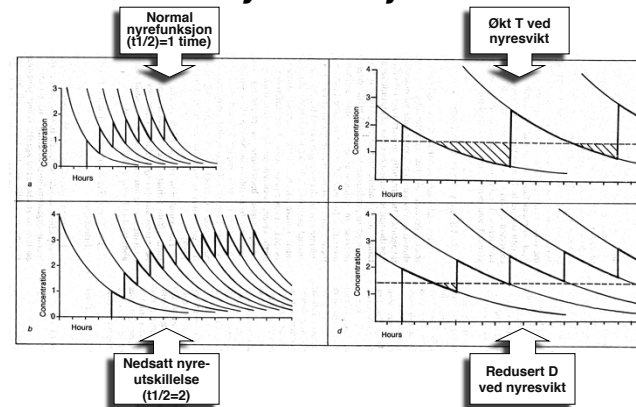
- Velge legemidler som metaboliseres hepatisk
- Ved legemidler som utskilles renalt:
  - Metningsdosen er vanligvis normal
  - Vedlikeholdsdosen (D) reduseres, og kan beregnes ut fra følgende formler:

$$\frac{D_u}{T_u} = \frac{D_n}{T_n} \times \frac{\text{Pasient } CL_{Cr}}{\text{Normal } CL_{Cr}}$$

$$C_{ss} = \frac{F \times D}{T \times CL} = \frac{F \times D}{V_d \times k \times T}$$

- Husk 5 x t_{1/2} regelen

Steady state kinetikk ved nedsatt nyrefunksjon

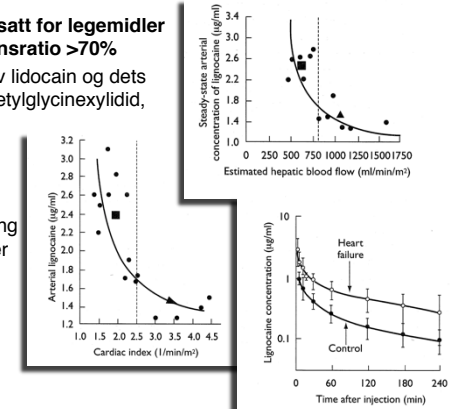
Farmakokinetikk ved hjertesvikt

- **Absorpsjon**
  - Nedsatt intestinal gjennomblødning og motilitet
  - Mucosaødem
  - Forsinket absorpsjon av analgetika, antiarytmika og diuretika
- **Distribusjon**
  - Senket vevsperfusjon, redusert V_d for kinidin/lidocain
  - Økt AGF etter hjerteinfarkt, økt binding av lidocain. (β -blokkere, disopyramid)
- **Eliminasjon**

25

Legemiddeleliminasjon ved hjertesvikt

- **Metabolismen nedsatt for legemidler med et ekstraksjonsratio >70%**
  - (akkumulering av lidocain og dets metabolitt monoetylglycinexylid, teofyllin)
- **Renal utskillelse**
  - Nedsatt blodgjennomstrømning og GFR. Tubulær reabsorpsjon kan øke

26

Valg av legemidler ved sykdom

- **Mage-tarm sykdommer:** Velg legemidler med god absorpsjon
- **Leversykdommer:** Velg legemidler som ikke er hepatotoksiske og som hovedsakelig utskilles uforandret gjennom nyrene
- **Nedsatt nyrefunksjon:** Velg legemidler som ikke er nefrotoksiske og som utskilles som inaktive metabolitter

27

Tyroideasykdommer

- **Hypothyroidisme**
  - Noen legemidler absorberes (paracetamol) og/eller metaboliseres langsommere
  - Økt sensitivitet overfor digitalis, - en mulig V_d effekt
  - Økt sensitivitet overfor opioider
- **Hypertyroidisme**
  - Noen legemidler absorberes (paracetamol) og/eller metaboliseres hurtigere
  - Nedsatt sensitivitet overfor digitalis, - muligens sekundært til økt (renal) CL, nedsatt absorpsjon, og økt metabolisme
  - Økt sensitivitet overfor warfarin, pga økt nedbrytning av koagulasjonsfaktorer

28